

Institutionaliserad tillfällig nödhjälp – en oönskad paradox

»Rätten till mat är en mänsklig rättighet.«

Brödköer, organiserade av den finska lutherska kyrkan, Frälsningsarmén eller vissa andra aktörer, blev synliga under den djupa recessionen i mitten av 1990-talet. Detta möjliggjordes bland annat av bidrag från EU. Idag delas i Finland ut cirka 20 miljoner kg mat ut årligen som mathjälp. Över tusen föreningar, organisationer, församlingar och andra aktörer arrangerar mathjälp som sin huvudsakliga verksamhet eller vid sidan av den övriga verksamheten. Enligt uppskattning får 100 000–200 000 finländare årligen hjälp via mathjälpen. En hemsida finns för att lokalisera närmaste matutdelningsplats: Mathjälp.fi (<https://ruoka-apu.fi/sv/medialle/info-mika-ruoka-apu-fi>).

Det syns därför rimligt att hävda att sedan 1990-talet har matunderstödet som ursprungligen var tänkt som provisorisk nödhjälp under en exceptionell lågkonjunktur blivit ett institutionaliserat sätt att "tappa till hålen" i det sociala skyddsnätet inom den finska välfärdsstaten. Detta, menar professorn vid Jyväskylä universitet Tina Silvasti i en artikel 2015, har inneburit att Finland har rört sig bort från ett ideal av universalism mot en annan situation nämligen att utsatta människor i allt högre grad är beroende av kyrkor och frivilligorganisationer för överlevnad.

Kommer du ihåg pandemin? Och att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i juni 2020 fick uppdraget av regeringen att fördela 48 miljoner kronor till civilsamhället, med anledning av covid-19. Bidraget skulle gå till organisationer som arbetar med människor i särskilt utsatta situationer. Det var då rimligt, som en nödhjälp i en svårhanterlig situation. MUCF rapporterar att pengarna bland annat gick till sovplatser och mat. Mottagare var bland annat Röda korset, stadsmissionerna, Ensamkommandes förbund, Förenade Islamiska Föreningar i Sverige med flera. 2020 erhöll Svenska kyrkan 5 miljoner kronor.¹ Församlingarna kunde i sin tur söka medlen från nationell nivå. Våren 2021 tog Svenska kyrkan emot lika mycket, och vid höstens tilldelning samma år 6 200 000 kronor.² Våren 2022 blev summan 3 750 000 kronor för att kunna ge extra stöd och hjälp till samhällets allra mest utsatta, dvs personer som annars riskerar att falla igenom samhällets skyddsnät. Vid den andra utlysningen 2022 blev dock Svenska kyrkan utan.

Så kom kriget. Då avsatte regeringen 30 miljoner kronor för civilsamhällets arbete med flyktingmottagande i Sverige. Av dessa medel tilldelades Svenska kyrkan nio miljoner kronor. MUCF ser "de ideella krafterna är helt avgörande för hur bra Sverige ska lyckas med flyktingmottagandet".

I juni 2023 kom ett nytt statsbidrag med syftet att förstärka den verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer. Svenska kyrkan fick 6 miljoner kr. I år meddelades att MUCF nu har fått ett permanent uppdrag från regeringen att fortsätta satsningen med att fördela statsbidrag till civilsamhället. Nu finns 56 miljoner kronor att ansöka om. Motivet beskrivs vara inflationen och hushållens ökade kostnader

- Civilsamhällets organisationer vittnar om att de nu också möter många nya grupper av människor som behöver få hjälp med exempelvis mat och hyra. Vi välkomnar regeringens långsiktiga satsning på det här bidraget, säger generaldirektör Lena Nyberg.

Det civila samhällets organisationer har inte oväntat svårt att tacka nej. Men hallå! "Mat och hyra." Ett vad som kunde förstås som ett nödbidrag för att "tappa till" under pandemin verkar vara på gång att institutionaliseras från statens sida. Magnus Bodin vid FVO skriver i sin artikel i detta diakoninumner hur FVO med oro ser på en sådan utveckling "där staten till synes går förbi kommunernas socialtjänst, vilka har det egentliga ansvaret för denna typ av insatser".

Nödhjälp från det civila samhället kan inte accepteras som en hållbar lösning i en nordisk välfärdsregim, som har konstruerats i en universalistisk anda av ansvar. Dra lärdomar från Finland! Rätten till mat är en mänsklig rättighet.

STIG LINDE